

KENT VE SOSYAL REFAH

Doç.Dr.İrfan HAŞLAK¹

Prof.Dr.Muharrem ES²

Özet

Kentleşme, genel olarak uygarlığın başlangıcı olarak söylenebilir. Dolayısıyla kentleşmenin ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir. Buna rağmen araştırmacılar, kentleşmenin ne zaman ortaya çıktığını saptamak maksadıyla, insanların avcılık ve çobanlık ve tarımsal etkinlikler sebebiyle yerleşik bir hayata geçmesini, kentleşmenin başlangıcı olarak ifade etmektedirler. Kentleşme sürecindeki temel faktör, ekonomik aktivitenin niteli olarak değişmesidir. Refah devleti kavramı tarihte ilk kez Almanya'da ortaya çıkmış, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında sosyal güvenlik kapsamında alınan tedbirler sebebiyle kullanılmaya başlanmıştır Sosyal refah devleti, bir toplumda sosyal refahın maksimum noktaya ulaşması için devletin ekonomik alana müdahalesini öngören bir anlayıştır. Bu çalışmada kentlerde sosyal refah nasıl sağlanır?, Ne tür uygulamalar vardır? sorularına cevap aranmıştır. Bunu yaparken de önce kavramsal çerçeve verilmeye çalışılmıştır. İkinci başlıkta Türkiye'de kentleşme süreci ve ortaya çıkardığı sorunlara değinilmiştir. Üçüncü başlıkta ise Türkiye'de kentlerde sosyal refah uygulamaları incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentleşme, Refah, Sosyal Refah, Yerel Yönetim

CITY AND SOCIAL WELFARE

Abstract

It can be stated that urbanization is the beginning of civilization in general. Nevertheless, it is not known when urbanization occurred. Despite this, to determine when urbanization occurred, researchers state that people's transition to a settled life due to hunting, shepherding, and agricultural activities are the beginning of urbanization. The main factor in the urbanization process is the qualitative change in economic activity. The concept of the welfare state emerged in Germany for the first time in history and started to be used in the late nineteenth century due to the measures taken within the scope of social security. The social welfare state is an understanding that envisages the intervention of the state in the economic field in order to reach the maximum level of social welfare in a society. The present study deals with how social welfare is provided in cities and focuses on the practices in question in this context. While doing this, the conceptual framework was looked at first. Then, the urbanization process in Turkey and the problems it causes are mentioned. Finally, social welfare practices in cities in Turkey were examined.

Key Words: City, Urbanisation, WeLfare, Social welfare, Local Government

¹ Sakarya Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
haslak@sakarya.edu.tr

² Yalova Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi
muharrem_es@hotmail.com

1.Giriş

Kentleşme, genel olarak uygarlığın başlangıcı olarak söylenebilir. Dolayısıyla kentleşmenin ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir. Buna rağmen araştırmacılar, kentleşmenin ne zaman ortaya çıktığını saptamak maksadıyla, insanların avcılık ve çobanlık ve tarımsal etkinlikler sebebiyle yerleşik bir hayata geçmesini, kentleşmenin başlangıcı olarak ifade etmektedirler. Kentleşme sürecindeki temel faktör, ekonomik aktivitenin niteli olarak değişmesidir.

Sanayi devrimiyle beraber hızlanan kentleşme süreci birçok kent sorunlarını da ortaya çıkarmıştır. Aşırı göçle beraber ortaya çıkan kentlerde işsizlik, güvenlik, yoksulluk, altyapı yetersizliği, çevre kirliliği gibi birçok sosyal sorun kendini göstermiştir. İkinci dünya savaşından sonra orteye çıkan refah politikaları kentlerde etkilemiştir. Kentsel alanlarda oluşan sorunlara karşı oluşturulan sosyal politikalar kentsel refahın artmasında sağlamıştır.

Türkiye’de, tarımda makineleşmenin ortaya çıkması ve kentlerde iş olanaklarının artması sonucu kentlere göçün hızlanmasıyla kent nüfusunun artmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda, ilk olarak büyük şehirlerde olmak üzere bazı sosyal, ekonomik ve fiziksel problemler ortaya çıkmıştır. Türkiye’nin ekonomik ve sosyal yapısı incelendiğinde kentleşme süreci, insan hareketliliğini kaldıramadığından aşırı kentleşme bir diğer adıyla çarpık kentleşme olarak ifade edilir duruma gelmiştir.

Refah devleti kavramı tarihte ilk kez Almanya’da ortaya çıkmış, on dokuzuncu yüzyılın sonlarında sosyal güvenlik kapsamında alınan tedbirler sebebiyle kullanılmaya başlanmıştır (Koray, 2005: 85). Sosyal refah devleti, bir toplumda sosyal refahın maksimum noktaya ulaşması için devletin ekonomik alana müdahalesini öngören bir anlayıştır.

Bu çalışmada kentlerde sosyal refah nasıl sağlanır?, Ne tür uygulamalar vardır? sorularına cevap aranmıştır. Bunu yaparken de önce kavramsal çerçeve verilmeye çalışılmıştır. İkinci başlıkta Türkiye’de kentleşme süreci ve ortaya çıkardığı sorunlara değinilmiştir. Üçüncü başlıkta ise Türkiye’de kentlerde sosyal refah uygulamaları incelenmiştir.

2. Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve

2.1. Kent

Günümüzün önemli ve egemen yerleşme alanı olan kent; dünya tarihi süresince, bireysel ve toplumsal ilişkilerin, fiziksel mekanda ortaya çıkmasının bir sonucudur. Kentlerdeki semtlerin, mekanların farklı biçimlerle ortaya çıkışları, her şehri, diğer

kentlerden ayırdığı gibi ekonomik ve demografik anlamda da şehirler birbirlerinden ayrılmıştır. Kent; yalnızca ekonomik örgütlenme ve değişen bir fiziki alanı ifade etmez; bununla birlikte insan davranışlarını ve fikirlerini de etkileyen yeni bir farklı toplumsal düzeni ifade etmektedir (Es, 2004: 211).

Kenti tanımlayan bazı yaklaşımlar biçimsel özelliklerden yola çıkmaktadırlar. “Belirli bir nüfusa sahip yerler” olarak tanımlanan kentler ile ilgili idari istatistikler de bu çerçevede oluşturılmaktadırlar (Maunier, 1910:536). Kentlere yönelik tanımlarda “çoklu karakteristikleri” dikkate alan tanımların da mevcut olduğunu belirtmekte fayda vardır. Örneğin “H. Pirenne, kenti bir grup morfolojik karakteristik üzerinden tanımlarken, değişik iktisatçılarda kenti bir dizi fonksiyonel özellik üzerinden tanımlarlar” (Maunier, 1910:540).

Kent konusunda önemli isimlerden birisi olan Weber kenti ele alırken ekonomik, politik, dini ve yasal gibi unsurlara yer vermektedir. Büyüklük faktörünü tek başına kent tanımında yeterli görmeyen Weber’in, ideal kentinde şu özelliklerin olduğu ifade edilmektedir: “Otorite karizmatik ve geleneksel bir temelden ziyade rasyonel bir temele dayanır. Hukuk, evrensel bir temelde uygulanır ve şahsiliğe çıkarılmıştır. Gruplaşmalar, klan veya aile temelinden ziyade sınıf temelinde var olurlar. Vatandaşlar, dini gruplardan ziyade ticari gruplar tarafından yönetilirler. Kentin gücü askeri bir temelden çok ekonomik bir temele dayanır” (Mahbub Uddin Ahmed, 2004:1).

Weber’in kent tarifini belirleyen en önemli hareket noktası, batı tarzı yerleşim birimini belirleme düşüncesi olmuştur. Weber bu düşünceden hareketle, “gerçek şehir tipi” teorisini sistemleştirmiştir. Buna göre bir yerleşim yerinin kent olarak nitelendirilmesi için minimum beş özelliği taşıması lazımdır. Bunlar sırasıyla, tahkimat, pazaryeri, kendine özgü özerk hukuku olan mahkeme, özerklik, tutarlı bir birlik duygusu (Alptekin, 2012: 77).

2.2. Kentleşme

Kentleşme bir değişim sürecidir. Modern anlamda Sanayi Devrimi ile başlayan bu süreç günümüzde az gelişmiş ülkelerde farklı gelişmiş ülkelerde farklı bir şekilde gelişmiş ve en hareketli sosyal değişimlerin zirvesinde yer almıştır.

Kentleşme, dar anlamıyla, kentte yaşayan insan sayısının artması ve kentsel alanın büyümesidir. Geniş anlamda ise kentin fiziksel ve nüfus büyümesine eş olarak sosyal ve ekonomik olarak kentsel fonksiyonların da gelişmesidir (Sezal, 1992:23).

Kentleşmenin önemi, onun şu iki özelliğinden kaynaklanmaktadır: (Kartal, 1978:4-5)

1. Birtakım ekonomik ve toplumsal süreçlerin işlenmesi ile ortaya çıkan “Bir sonuç” olması

2. Toplumsal değişim sürecini “Etkileyen Bir Öge” olması.

“Az gelişmiş ülkelerde kentleşmenin belli başlı özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:(Keleş, 1993:29).

“1.Kentleşmenin, demografik bir süreç olarak sanayileşmiş ülkelerle oranla, hızla artan bir yol izlemesi.

1. Büyük kentlerin orta büyüklükteki ve küçük kentlere oranla daha hızlı büyümesi.
2. Kentleşme hareketlerinin kimi coğrafi bölgelerdeki kentlere yönelmiş olması nedeniyle kimi bölgelerin kentleşme oranının düşük düzeyde kalması.
3. Kentleşen nüfusun kent ve kamu hizmetleri gereksinimlerinin karşılanmasında yetersizlikler.
4. Kentleşen, nüfusun çalıştırılmasında olanak verecek temel sanayi yatırımlarının yapılamaması yüzünden, iş gücünün marjinal mesleklerde ve türlü hizmet dallarında yığılması”.

“Gelişmiş ülkelerde sanayinin verimi tarımsal işgücünü, büyük kentlerde sanayide çalışmak üzere harekete geçirmiştir. Ekonomik gelişmeyle birlikte nüfusun çoğunluğu hizmetlerde toplanmıştır. Kentleşme, nüfusun tarımdan tarım dışı, kentsel kesimlere karışmasına karşın gelişmiş ülkelerin kentleşmeleri, haklı olarak kalkınma ile özdeş sayılmıştır” (Keleş, 1993:30).

2.3. Yerel Yönetimler

Kamu Yönetimi sözlüğünde yerel yönetimler, “merkezi yönetimin haricinde, yerel bir topluluğun ortak bir ihtiyacını gidermek amacıyla ortaya çıkan, karar verici organlarını halkın seçtiği, demokratik ve özerk bir yönetim anlayışı, bir kamusal örgütlenme modeli” olarak tanımlanmıştır (Bozkurt ve Ergün, 1998: 258).

Yerel yönetimlerin kendilerine özgü bir takım özelliklerinden bahsedilebilir. Ndreul, yerel yönetimlerin özelliklerini şöyle sıralamaktadır (Ndreul,2016:7-8):

- “-Yerel yönetim bir ülkenin yasal zeminine dayalı olarak tanımlanmakta, tanınmakta ve işlev görmektedir;
- Yerel yönetimler, yetki alanı içerisinde yerel vergi konusunda karar verme hakkına sahiptirler;
- Karar verme süreçlerine yerel topluluğun katılma hakkı ile karakterize edilirler;
- Yasanın belirlemiş olduğu sınırlar içerisinde merkezi yönetim organlarından bağımsız bir biçimde hareket etme kapasiteleriyle bilinirler”.

Yerel yönetimler , yetki sınırları içerisinde yaşayan insnalara kamu hizmeti sunan birimlerdir. Hizmetleri tedarik ederken, Ndreul’un da belirttiği gibi, yerel vergilerden ve devlet yardımlarından yararlanmaktadırlar. Yerel hizmetlerin etkili bir biçimde yerine getirilmesi ve yerel topluluğun memnuniyeti, yerel yöneticilerin tekrar seçilmeleri açısından oldukça önemlidir. Belirtildiğinde yarar görülen husus, yerel

yönetimlerin yerelde hizmet sunumu ve işlevini yerel özerklik çerçevesinde yerine getirmeleridir. Söz konusu “özerklik, egemenlik anlamına gelmemektedir” (Ndreul,2016:7-8).

2.4. Refah

Refah kelime anlamı olarak; saadet, selamet, iyilik, sağlık anlamına gelmektedir. Bir ülkenin, topluluğun ve kişinin refahı; tüm bunların maddi değerleriyle parasal değerlerinin reel değerlerinden oluşmaktadır (Erkan, 2000: 132).

Refah tanımında ortak bir fikir birliği bulunmamaktadır. Bununla birlikte ortak nokta bireylerin kararlarında bağımsız olduğundan yani bireysel hâkimiyetin olduğundan bahsedilebilir. Çünkü birey kendi refahı konusunda kendisi karar verir. Bu anlamda refah sübjektiftir ve tercih tatmini olarak söylenebilir.

İktisatçılar refah kavramına fayda üzerinden bakmaktadırlar. Refaha bireysel düzlemde bakmak olarak ifade edilebilecek bu yaklaşıma göre, “bireysel refah bireyin gerçek arzularının tatmininden “ oluşmaktadır. Bireysel tercihin önem önemli görüldüğü bu yaklaşımda, “bireyin tercihi sadece tüketim mallarının sıralamasını ifade etmemektedir. Tercihler, alternatif sosyal düzenleme ve gelir dağılımlarını içerecek şekilde anlaşılmalıdır” (Hamlin, 2008:109-110).

Mali ve diğer yardım biçimleriyle geçimlerini sağlamada zorluk yaşayan birey veya gruplara yönelik bir dizi tedbirleri ifade eden refah, hükümetlerin programlarında yer alır ve vergilerle finanse edilir. Ekonomik açıdan sıkıntı içerisinde olan insanlara yardımcı olarak söz konusu sıkıntıları aşmalarında önemli bir işlev görür. Refah; kısaca bireysel tercihlerin karşılanması, mutluluk ya da iyiliktir.

2.5. Refah Devleti

Refah devleti kavramı ilk kez 19. yy’da Almanya’da ortaya çıkmıştır. Gerçek anlamda refah devletinin hayata geçirilmesi ise İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra olmuştur. Dar anlamıyla refah devleti, sosyal amaçların sosyal hizmet ve gelir transferleri yoluyla gerçekleştirildiği devlet anlayışını, geniş anlamda ise refah devleti, devlet, ülke ekonomisinin yönetiminde daha etkin olarak rol almakta ve sosyal güvenlik çatısı altında sadece çalışan insanları değil, aynı zamanda dezavantajlı grupları, kadınları, yaşlıları, gençleri bir diğer ifadeyle tüm kesimleri kapsamaktadır (Koçak, vd, 2017:50).

Refah devleti, üstlendiği işlevler olan vatandaşların sağlık, eğitim, barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılamak için müdahaleci olmak durumunda olan bir devlet

anlayışını ifade etmektedir. 2. Dünya Savaşı'nın yol açtığı problemleri çözmeye ekonomik araçlardan mahrum olan insanların elinden tutma gibi bir misyon çerçevesinde ve pozitif özgürlük gereği sorumluluk üstlenen refah devleti; “kapitalist dünyanın yaşadığı yükselen ivme ve komünizmin Avrupa’da bir tehdit olarak kabul edilmesiyle” (Elveren, 2008:213) 1970’li yılların ortalarına kadar büyüme trendi içerisinde olmuştur. Refah devletin yapısı ve farklılık gösteren uygulamaları, “ideoloji, gelenek ve ekonomik gelişme” (Elveren, 2008:213) gibi faktörler tarafından şekillendiği ifade edilebilir.

2.6. Refah Devleti Modelleri

Genel olarak refah devletleri incelendiğinde bölgesel, ailevi anlayış, gelişmişlik seviyesi, ideolojik yapı, sanayileşme, demokratikleşme ve kültürel yaklaşım farklılıklarının uygulamaları etkilediği görülmektedir. Bu sebeple her araştırmacı çalışmada farklı sınıflandırmalar kullanmaktadır. Bu çalışmaların içerisinde en çok kullanılan sınıflandırma Esping-Andersen’in “üç farklı refah rejimi” modelidir. Üç farklı refah rejimi modelinde; Liberal Refah Modeli, Muhafazakâr Model ve Sosyal Demokrat model yer almıştır (Özdemir, 2007: 103). Avrupa’da ise farklı refah modelleri uygulanmışlardır. “Bunlar; İskandinav Modeli, (sosyal yararların herkes için aynı olduğu model), Beveridge Modeli, (sosyal problemler karşısında devletin sorumluluğu olduğunu ve devletin bir sosyal yönetim anlayışı olması gerektiğini savunan model), Bismark Modeli, (Almanya'nın ilk sosyal sigorta yasasının arkasındaki düşünceleri sağlamıştır. Burada sosyal faydalar sadece emek piyasasında bulunanlara verilir.), Yardımlaşma Modeli, (sosyal sorumluluklar aile içinde ya da mümkün olduğunca aileye yakın olarak çözülür.) (Şenkal, Sarıipek, 2007: 156).

2.7. Sosyal Refah

Sosyal Refah, bir toplumdaki kişilerin gelirlerinin artması, bunun sonucunda toplum olarak sağladıkları fayda ve tatmin seviyesinin yükselmesi anlamına gelmektedir. Sosyal refahın tanımının yapıldığı çalışmalarda sübjektif değer yargılarından dolayı ortak bir tanım bulunmamakta fakat kaynakların etkin kullanılması ve gelir dağılımında adaletin sağlanması, sosyal refahın kapsamının belirlenmesinde yer alan koşullar olarak ortaya çıkmaktadır.

Sosyal refah devletinde, devletin ekonomiye müdahalesinin iki temel amacı bulunmaktadır. Bunların ilki; “ekonomik kalkınmanın sağlanması”, diğeri ise “alt yapı yatırımlarının uygulanması, ulaştırma ve konut yatırımlarının artırılması, sunulan temel sosyal hizmetlerin toplumun her kesimine sunulmaya çalışılması ve toplumun alt tabakasına gelir transferi politikalarının geliştirilmesi” olmuştur (Sallan Gül, 2004: 150).

Sosyal refah dendiğinde iki husus gündeme gelmektedir. Bunlardan bir tanesi, sosyal devletin etiksel değeri veya iyiliğidir. İkincisi ise, sosyal refahın bireysel refahlara dayandığı iddiasıdır. Standart iktisatçıların kullanımıyla, sosyal refah, sadece iyiliğin bir yönü/özelliği değil; toplumun genel iyiliğini tanımlamayı amaçlar. Yani, toplumun iyiliği, sadece bireysel refaha dayanmaktadır anlayışı söz konusudur (Hamlin, 2008: 111).

2.8. Sosyal Refah Hizmetleri

Sosyal refah sistemleri, sağlık hizmetleri, gıda pulları, işsizlik tazminatı, konut yardımı ve çocuk bakımı yardımı yoluyla bireylere ve ailelere yardımcı olur.

Sosyal refah sistemleri, her eyalette farklı isimler alabilir, ancak genellikle benzer işlevlere hizmet ederler. Bu, bir devletin programını diğeriyle karşılaştırmaya çalışırken kafa karışıklığına neden olabilir. Ek olarak, hak kazanma gereklilikleri de belirli bir eyaletteki yoksulluk sınırına bağlı olarak değişir.

Sosyal yardım alan bir bireye genellikle ücretsiz veya çok indirimli mal ve hizmetler sunulur. Hükümet, yardım arayan bireylerin veya ailelerin yıllık gelirlerinin federal yoksulluk seviyesinin altına düştüğünü kanıtlamalarını şart koşuyor.

2.8.1. Refah Devletin Sosyal Güvenlik Görevi

Sosyal güvenlik, bir sosyal politika tedbiridir. Gelirin yeniden dağılımını sağlayan sosyal politika aracıdır. Bir başka tanımda ise sosyal güvenlik, “bir toplumu oluşturan bireylerin istek ve iradeleri dışında karşılaştıkları tehlikelerin verdiği zararlardan kurtarılma garantisini” ifade etmektedir (Alper, 2016a: 12).

Genel Sağlık Sigortası

Genel Sağlık Sigortası uygulaması, Türkiye’de sosyal güvenlik kurumlarının 2006 yılında birleşmesiyle, 1 Ekim 2008 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Fakat, Türkiye’de 1 Ocak 2012 tarihinde zorunlu olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu düzenleme ile toplumun daha geniş kesimlerinin kapsamlı bir şekilde sağlık sigortasına sahip olması amaçlanmıştır.

2.8.2. Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmetler

Sosyal yardım, yoksunluk durumunun hafifletilmesi, ertelenmesi ve hatta geçici olarak giderilmesi sebebiyle insani hizmet alanlarından birini oluşturmaktadır. Sosyal yardım, kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri elinde olmayan nedenlerle geçindirmekte zorlanan bireyleri kapsamaktadır. Sosyal hizmetler ise yukarıda belirtilen sosyal sigorta ve sosyal yardım kurumlarından fayda sağlayamayan toplumun geri kalanını sosyal hukuk kapsamına almaktadır.

“**Sosyal hizmetler**” yukarıda belirtilen sosyal sigorta ve sosyal yardım kurumlarından faydalanamayan toplumun geri kalan kısmını sosyal hukuk kapsamına alır. Burada, bazen birini diğerinden ayırt etmekte problemler olabilir. Zaman zaman, bunlardan bir tanesine başvurulduğunda yoksulluk hâlâ bir sorun olarak devam ediyorsa, diğerinin de devreye girmesi söz konusu olabilecektir.

“Sosyal hizmet uygulama alanları, 1920’li yıllarda yerleşmeye başlayan bir kavramdır. İlk uygulama alanları aile refahı, çocuk refahı, psikiyatrik sosyal hizmet, tıbbi sosyal hizmet ve okul sosyal hizmeti olarak sınırlanmıştı. (Duyan, 2010). Sosyal hizmet uygulamalarının temel alanları şu şekilde tasnif edilebilir: 1. Çocuk Refahı Alanı 2. Aile Refahı Alanı 3. Engellilik Refah Alanı 4. Yaşlılık Refahı Alanı 5. Kadın Refah Alanı 6. Adli Sosyal Hizmet 7. Gençlik Sosyal Hizmeti 8. Okul Sosyal Hizmeti 9. Ordu Sosyal Hizmeti 10. Tıbbi ve Psikiyatrik Sosyal Hizmet 11. Madde Bağımlılığı ve Sosyal Hizmet 12. Afetler ve Sosyal Hizmet 13. Göçmen, Mülteci, Sığınmacı ve Sosyal Hizmet 14. Toplumla Sosyal Hizmet 15. Endüstriyel Sosyal Hizmet 16. Manevi Sosyal Hizmet 17. Makro Sosyal Hizmet (Politika oluşturma ve yasal hizmetler) 18. Çevre ve Sosyal Hizmetler 19. Sivil Toplum Örgütleri ile Sosyal Hizmet 20. Mahalli İdarelerle Sosyal Hizmet 21. Diğer Alanlarla İlgili Sosyal Hizmet (Beki, 2016:41).”

3. Türkiye’de Kentleşme ve Sosyal Sorunlar

Günümüzde Türkiye’de kentleşme hareketleri hızlı bir şekilde sürmektedir. Aslında Türkiye’deki kentleşme olgusu oldukça yeni sayılır İster ekonomik anlamda ister sosyolojik anlamda kentleşme Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren başlayan ve her geçen yıl artış gösteren bir olay olmuştur.

Türkiye’de yıllara göre kentleşme süreci incelendiğinde 1950 yılında % 18.5 olan şehir nüfusu, 1960 yılında % 25.2’ye 1970 yılında % 35.7’ye, 1985 yılında % 53.6’ya, 1990 yılında % 56.3’e, ulaşmıştır. 1980-1990 yılları arasında kent nüfusu otuz üç milyonu aşmıştır. 1990-2000 yılları arasında şehir nüfusunun genel nüfusa oranı % 65’i bulmuş ve kent nüfusu 45 milyona yaklaşmıştır (Pakdemirli, 1995: 208). TÜİK verilerine göre; Türkiye’de kentleşme oranı 2018 yılında % 75, 2020 yılında ise % 93 olarak gerçekleşmiştir (ADNKS, 2021).

Türkiye’deki kentleşme sağlıklı ve düzensiz bir şekilde olmaktadır. Bunun en önemli sebebi, kentleşmenin sanayileşme ile orantılı bir şekilde olmamasıdır. Türkiye’de kentleşmenin nedenlerini şu şekilde sıralayabiliriz: (İşbir, 1986: 30).

- *İtici Nedenler*; Tarımda makineleşmenin artması, toprak alanının yetersizliği ve toprakların miras yoluyla bölünmesi, yoğun (entansif) tarıma geçilmesi ve hızlı nüfus artışı olarak sıralanabilir. Bu nedenlerden ötürü kırdan kente doğru göç artmıştır.

- *İletici Nedenler*; Türkiye’de haberleşme ve ulaşım imkanlarının gelişmesi ve hızlı bir biçimde artış göstermesi, kırdan kente doğru göçü hızlandırmıştır.
- *Çekici Nedenler*; Kentlerde istihdam olanakları oluşturan sanayi ve emek piyasaları çoğunlukla belli iş merkezlerinde artmıştır. Bu iş merkezleri ise çoğunlukla büyük kentlerde ve çevresinde artmıştır. Bu sebeple kırsal alandan bu şehirlere doğru bir göç hareketi gerçekleşmiştir. Ayrıca kentte yüksek gelir sağlama olanağı, şehir hayatının daha cazip olması, eğitim imkanlarının fazla olması da çekici nedenlerden sayılmaktadır.
- *Siyasal Nedenler*; Devlet tarafından karar verilen ve uygulanan ekonomik ve sosyal politikaların kentleşme üzerinde etkisi bulunmaktadır. Türkiye’de 1984 yılından itibaren Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanan terör hareketleri şehirlere doğru göçün artmasına neden olmuştur.

3.1. Türkiye’de Kentleşme Olgusunun Meydana Getirdiği Sorunlar

Türkiye’de kentleşme sorunları incelendiğinde, kentleşme hareketinin yanlış yapılmasından kaynaklanan sorunlar olarak göze çarpmaktadır. Kırsal alandan kente göç eden insanlar, genellikle işsiz, gizli işsiz sayısının fazla olduğu şehirler oluşturmuştur. Türkiye’de yaşanan kentleşmenin sebep olduğu sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür.

3.1.1. İşsizlik Sorunu

Kentleşme, sektörler arasında yaşanan işgücü transferi olarak tanımlanabilir. Sanayi sektörünün büyümesiyle işgücü ihtiyacı artmış ve bu işgücü ihtiyacı tarım sektöründen temin edilmiştir. Yani sanayi belli merkezlerde yoğunlaşırsa, kırsal alanlardan kentlere göç kaçınılmaz olacaktır. 1950’li yıllardan itibaren Türkiye’de yaşanan kentleşme hareketleri, her yıl artan bir işsizlik sorunsalına neden olmuştur. Türkiye’deki kentleşmenin sanayi sektörüne bağlı bir şekilde gelişmemesi, kentin istihdam yapısında açık ve gizli işsizliğe neden olmuştur.

3.1.2. Sektörler Arası Dengesizlik

Sektörler arası yaşanan dengesizlik sorununda iki tür dengesizlikten bahsedilebilir (Sezal, 1992: 77-78). Bu dengesizlikler ikiye ayrılmaktadır;

Tarım ve tarım-dışı sektörler arasındaki dengesizlik; Türkiye’deki kentleşmenin sanayiyile birlikte ilerlememesi ve buna bağlı olarak emeğin büyük bir bölümünün hala tarım sektöründe çalışması, bu dengesizliği meydana getirmiştir.

Tarım-dışı sektörlerin iç dengesizlikleri; Türkiye’de yaşanan kentleşme hareketinin bir sanayi temelinde olmaması sektörler arası dengesizliklerin oluşmasına neden olmuştur. Bu dengesizlikler; kentin istihdam yapısında sanayi-dışı sektörlerin yoğun olması ve özellikle enformel sektörün büyük bir istihdam oluşturması biçiminde yorumlanmaktadır.

3.1.3. Konut ve Barınma Sorunu

Türkiye’de, kentlerde yaşanan konut sorunun farklı boyutları bulunmaktadır. Kentlerdeki konut eksiklikleri giderek artmakta ve insanlar barınma gereksinimlerini karşılamak için şehir merkezlerinin çevrelerinde gecekondu diye adlandırılan mahalleler oluşturmaktadırlar. Bu gecekonducular hiçbir altyapı imkanına tam olarak sahip olmamasından dolayı, barınma şartlarını da zaman geçtikçe kötü bir hale getirmiştir.

Konut yapımındaki yetersizlik konusunda, arsa ücretlerinin de üzerinde durmak gerekmektedir. “Arsa ücretlerinin aşırı derecede ve sürekli bir şekilde yükselmesi, gittikçe büyüyen kitleleri bir taraftan konut ihtiyacı içinde bırakmakta, diğer taraftan da konut talebinin yapısını etkileyerek konut pazarında yalnız varlıkların alıcı durumunda kalmasına yol açmaktadır. Arsa spekülörlerinin tatlı kar peşinde koşmaları, arsa fiyatlarının baş döndürücü bir hızla yükselmesine yol açmaktadır. Konut yapacak ucuz bir arsa bulamayan insanlar da, ya kamu arazisine ya da özel şahısların arazisine evini yapmaktadırlar (Keleş, 1983:122).

3.1.4. Kente Uyum Sorunu

Türkiye’de kente uyumun önüne geçen birçok neden bulunmaktadır. Bu nedenleri üç ana başlık altında toplayabiliriz.

a. Kente Göç Edenlerin Sosyo-Kültürel Yapısı

Bireyin sahip olduğu kültürel değerler; felsefe, ilim, teknoloji gibi alanlar ile toplumsal örgütleri ve bu örgütlerin şekil ve kuralları ifade eden sosyo-kültürel yapı, kısacası toplumun tüm yaşam biçimini ifade etmektedir (DPT, 1983: 1). Bu farklılıklar sonucunda bazı sorunlar yaşanmaktadır. Bu sorunlar ikiye ayrılmaktadır;

Kırsal alanda mevcut olan kültürlerin ve değerlerin kent değerleriyle çatışması; Burada, büyük kentlerde oluşan gecekondu kültürünün oluşmasına sebep olmuştur.

Ekonomik Yetersizlik; Kırsal alandan kente göç eden nüfusun, kentte yaşadığı en temel sorun işsizlik ve geçim sıkıntısıdır. Bu sorun büyük şehirlerde, örneğin İstanbul’da farklı sektörlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Büyük kentlere göç eden insanlar, şehirde yaşamak için yoksulluğa razı olmaktadır. Ayrıca bu insanlar yoksulluğu yaşamlarının bir parçası olarak algılamakta ve hayatlarına bu şekilde devam etmektedir.

b. Kentin Yapısı ve Kuralları

Gelişmekte olan toplumlarda, kırsal alandan büyük kentlere göç eden insanların bürokratik kurumları kullanma noktasında bazı zorluklar yaşadıkları ve bu insanların büyük şehirlerde bürokrasinin nasıl işlediğini bilmedikleri öne sürülmektedir. Bunun yanı sıra göç ederek gelen insanlar kentlerdeki sayısız kurallar karşısında şaşkınlık yaşamışlardır. (Baransel, 1979: 165).

Kentlere göç eden ve farklı bir kültür olan gecekondü kültürünün ortaya çıkmasına neden olan bu insanlar yaşamlarını geleneksel işlerde çalışarak sürdürmektedir. Günümüzde kırsal alandan kente gelen insanlar bürokratik teşkilatları öğrenmeye başlamışlar ve bu teşkilatlarda sorunla karşılaştıkları zaman ne yapılacağı hakkında birtakım şeyler öğrenmeye başlamışlardır.

c. Kentin Kültürel Yapısı

Kentleşme sürecinde Türkiye'deki kentler arasında özellikle İstanbul genişlemiş ve kozmopolit bir yapı oluşmuştur. Bu süre içinde insanlar arasındaki ilişkilerin biçimi değişmiş ve kişiler yalnızca kendi çıkarları için bir arada bulunur duruma gelmişlerdir.

Türkiye'de kentler, homojen bir yapıya sahip değildir. Bunun nedeni, kentlerin kendi nüfuslarına ek olarak kırsal bölgelerden gelen insanların toplandıkları yerleşim alanı olması söylenebilir. Kırsal alandan kente insanlar geleneksel davranışlarını da beraber getirmiş ve geldikleri yer ile iletişimin yoğun olması nedeniyle kendi kültürlerini şehirde sürdürmeye devam etmişlerdir. Çok yönlü ve heterojen şehirlerde yaşayan insanlar geldikleri bölgelerin örf ve adetlerini, gelenek ve göreneklerini asimile olmadan sürdürmekte ve kısa zamanda göç ederek gelen kültürel aktörlerin asimile edilmesi mümkün olmamakla birlikte gün geçtikçe uyumun sağlanması kolaylaşmıştır.

3.1.5. Yönetim ve Planlama Sorunları

Globalleşme sürecinde, yerel ve küresel bağların birbirini tamamlaması, hem kentin ne anlama geldiğinin yeniden sorgulanmasına neden olmuş, hem de şehir planlamasının içeriğini ve kuramsal çerçevesini büyük oranda etkilemiştir. “Yaşanan bu gelişmelerin yanı sıra önceleri arazi kullanımının ve yapılaşan çevrenin değişimini yönlendiren yasal bürokratik bir regülasyon olarak kabul edilen kent planlamasının işlediği yaklaşımların ve kullandığı kodların yeterli olmadığı görülmüş, bunun yerine ekonomik gelişmenin mekânsal gelişmeyle ilişkisini kuran çok boyutlu stratejik bir kent yönetimi anlayışına geçilmiştir” (Warren, 1992: 399-422).

a. Ekonomik ve Politik Yapı

Türkiye'deki büyük şehirlerin Anadolu bölgelerinden aldığı büyük göç gün geçtikçe şehrin ekonomik, sosyal, fiziki yapısını değiştirmiş ve bazı problemlere neden olmuştur. Bu sorunlar; açık işsizlik, gizli işsizlik, gelir dağılımında yaşanan adaletsizlik, gün geçtikçe kutuplaşan toplumsal yapı, doğal çevrenin zarar görmesi, kentin hayat standardının sürekli düşmesi bu sorunlar arasında sayılabilir (Baro, 1993: 3-11).

b. Sosyal ve Kültürel Yapı

Türkiye'deki metropoller kentleşme sürecinde gün geçtikçe artan sorunlarla karşılaşmakta ve bu durum yüklü bir sosyal yapının oluşmasına neden olmaktadır. Yoğun göçe bağlı olarak sosyal yapı giderek bölünmekte, kentte ayrı bir tabakalaşma

ve cemaatleşme oluşmakta, oluşan farklı gruplar ve farklı kimlikler sebebiyle kentlilik temeli gün geçtikçe yok olmaktadır.

c. Yerel Kapasitenin Güçlü ve Zayıf Yönleri

Türkiye’de yerel kapasitenin güçlü ve zayıf tarafları şu şekilde ifade edilebilir. Örnek verecek olursak; İstanbul ilinin güçlü tarafı, Türkiye Cumhuriyeti gibi dinamik ve gelişen bir toplumun çeşitli alanlardaki imkanlarının büyük bir çoğunluğunun toplandığı bir metropol şehir olması olarak söylenebilir. İstanbul’un bir diğer güçlü tarafı ise sahip olduğu zengin tarihi ve coğrafi konumunun avantajlı olmasıdır. İstanbul’un içinde bulunduğu toplumsal yapının hemen bütün boyutlarından gelen çeşitli kısıtlamalar da, kentin zayıf yönleri arasında sayılmaktadır. İstanbul kentinin diğer zayıf yönleri ise; yönetim kültürünün etkinlik anlayışına dayalı olmaması, kaynak ve yetki kullanımını kısıtlayan popülist politikalar, sosyal yapıda yaşanan bölünmüşlük, yerel siyasetçilerin bazı konularda yetersiz kalması olarak sayılabilir.

5. Kentlerde Sosyal Sorunlara Yönelik Sosyal Refah Hizmetleri

Türkiye’de Belediyeler, yerel halkın günlük ihtiyaçlarının karşılanması konusunda sorumlu kuruluşlar olarak varsayıldıkları için kentin temel hizmetleri ve altyapısı, sosyal ve kültürel konulara kadar birçok alanda sorumluluklar üstlenmektedirler.

Belediyelerin yerine getirmekle sorumlu olduğu sosyal politikalar arasında sosyal yardım ve sosyal hizmetler bulunmaktadır. 5393 sayılı yasada da bu kurumların mahalli sosyal yardım ve sosyal hizmetlerin sağlanmasından sorumlu olduğu yaklaşımı mevcuttur. Yerel halkın mahallî ortaklık niteliğindeki gereksinimlerini gidermek amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunma yetkisi verilen belediyeler, bu hüküm uyarınca sosyal devletin ilkelerini mahalli düzeyde uygulamakla görevli kılınmışlardır.

Özellikle Türkiye’de belediyelerin toplumda dezavantajlı gruplar arasında yer alan; Kadınlara, Engellilere, Kimsesizlere, Yaşlılara ve Fakirlere yönelik sosyal belediyciliği öne çıkardıkları görülmektedir. Türkiye’de kimsesiz ve dul kadınlara yönelik yapılan sosyal belediycilik örnekleri şunlardır: (Aktepe, 2020: 64).

- Koruma ve sığınma evleri,
- Kadın kulüpleri,
- Kadın meclisleri

Çocuklar için;

- Kreşler,
- Gündüz bakım evleri,
- Oyun parkları,
- Yüzme havuzları,
- Okula yardımcı etütler,
- Temel trafik bilgilerinin verdiği çeşitli eğitim kursları,

- Kırtasiye yardımı,
- Giyecek ve kitap yardımı

Gençler için; müzik, sanat, spor ve meslek edindirme kursları

Yaşlılar için;

- Evde sağlık hizmetleri,
- Ulaşım ile ilişkili indirimler,
- Çeşitli gezi organizasyonları

Engelliler için;

- Günlük yaşamı kolaylaştırmaya yönelik mekânsal düzenlemeler,
- İstihdama yönelik meslek ve iş edindirme kursları,
- Gıda yardımı,
- Giyim yardımı,
- Yakacak yardımı,
- İndirimli ve/veya ücretsiz ulaşım

Türkiye’de en çok sosyal belediyeçilik yoksul ve fakirlere yapılan yardım ve hizmetlerle anılmaktadır. Bu durumun ana sebebi yoksulluğun Türkiye’de azaltılması bir yana her geçen gün daha da artmasından kaynaklanmaktadır. Son yıllarda ortaya çıkan yoksulluk, gittikçe kalıcı bir nitelik kazanmıştır. Komşu ülkelerden Türkiye’ye artan göçlerin etkisi ile farklı milliyetlere sahip milyonlarca yoksul insan sokaklarda yaşamak zorunda kalmaktadır. İşsizliğin artması sonucu büyükşehirlerde gecekondu bölgeleri çoğalmıştır. Dolayısıyla gecekondu yoksulluğu, Türkiye’nin öncelikli sorunu olarak çoğu zaman yerel yönetimlerin üzerindeki en ciddi sorun niteliğindedir. Bu sebeple bu bölgelerde yaşayanlara para ve kömür yardımı, kışlık yiyecek, kuru gıda ve kira yardımı gibi sosyal yardımlar öne çıkmaktadır. Sosyal belediyeçilikte günü kurtarma adına son yıllarda en çok tercih edilen sosyal belediyeçilik uygulaması aşevleridir. Türkiye’de belediyeler tarafından yoksul ve kimsesizlere yönelik olarak yapılan yardımlardan en çok göze çarpanı aşevleridir. Aşevleri günlük yemek çıkartmakta, sabit ve gezici olarak hizmet vermektedir. Sabit aşevi hizmetinde muhtaç durumda bulunanlar ile kimsesizler aşevine giderek günlük yemeklerini alabilirken, gezici aşevlerinde muhtaç durumda olan ailelerin evlerine kadar yemek dağıtımı yapılmaktadır (Aktepe, 2020: 65).

Türkiye’deki belediyelerin klasik sosyal belediyeçilik uygulamaları yanında aşağıdaki örnekler de görüleceği üzere özel uygulamaları da bulunmaktadır. Bunlar arasında;

- Evde kuaför uygulaması,
- Yatalak hastalar için evde sağlık hizmeti,
- Kart aracılığıyla belediyelerin belirlediği marketlerden alışveriş yapma,
- Toplu sünnet, toplu evlilik,
- Cenazeler için ailelere başkan imzalı taziye mektubu gönderilmesi,
- Yaşlı ve engellileri ziyaret ederek sorunların yerinde tespit edilmesi,
- Engelli bireylere yönelik meslek edindirme kurslarının açılması,

- Engelli bireylere yönelik organizasyon düzenlenmesi,
- Asker ailelerine yapılan yardımların banka aracılığıyla yapılması,
- Yaşlıların ev temizliğini,
- Engelliler haftasına ilişkin programların organize edilmesi,
- Sokak çocukları için sığınma evleri açılması da yer almaktadır.

5.1. Sosyal Yardımlar

Türkiye'deki belediyeler, sosyal yardım olarak en fazla gıda ve giyecek yardımı yapmakta ve nakdi destekte bulunmaktadır. Yoksulluk ve işsizliğin yüksek olduğu ülkemizde belediyelerin öncelikle halkın beslenme ve giyinme ihtiyacını karşılamaya yöneldiği görülmektedir.

Belediyelerin büyük bölümünün yöneldiği sosyal yardım türlerinin başında, aşevi kurulması ve bu şekilde ihtiyaç sahibi insanlara sıcak bir yemeğin ve gıda yardımının yapılması gelmektedir. Aşevlerinin sosyal yardım olarak bakılmasına 1970'li yıllarda başlanmış ve bugün bir çok belediye aşevi aracılığıyla sıcak yemek ve gıda yardımını ihtiyaç sahiplerinin evlerine taşımaktadır.

Günümüzde, sosyal yardım türlerinin gün geçtikçe çeşitlenerek arttığı görülmektedir. Göç ederek gelen ancak maddi sıkıntı yaşayan ve geldiği yere geri dönmek isteyen insanların geri gönderilmesine yönelik yardımlar yapılmaktadır.

5.2. Sosyal Hizmetler

Türkiye'de belediyeler kapsamlı ve kurumsal organizasyon gerektiren hizmetleri sunmakta yetersiz kalmaktadır. Sosyal hizmet kapsamında sunulan hizmetler içinde sadece aşevleri ve yılın belirli zamanında sunulan ramazan çadırı hizmeti yaygın olarak uygulanmaktadır. Belediyelerin yarısı Ramazan ayında belde merkezlerinde ramazan çadırı kurmakta ve buralarda gelir düzeyi ayırımı gözetilmeden dileyenlerin yararlandığı bir hizmet sunmaktadır. Belediyelerin üçte biri de yoksul ve yardıma muhtaç olanlar için aşevleri açmış bulunmaktadır. Aşevi açarak sıcak yemek dağıtılması belediyelerin uzun yıllardır yürüttüğü sosyal hizmetlerdendir.

Türkiye'deki belediyelerin sosyal hizmetlerin büyük bir bölümünü, toplumdaki muhtaç durumda olan insanların gereksinimlerinin giderilmesine yönelik olarak oluşturduğu görülmekte ve birçok hizmete erişim konusunda sosyal güvenlik kapsamı dışında kalmış olmak ve yoksul olmak koşulları aranmaktadır.

Türkiye'deki belediyelerin uyguladığı sosyal hizmet uygulamaları arasında engelli merkezleri, kadın sığınma evi, çocuk sığınma evi, huzurevi, fizik, tedavi ve rehabilitasyon merkezleri ve çocuk ve gençlik merkezleri de bulunmaktadır.

Türkiye'de belediyeler, yaşlılar için barınma ve sağlık hizmetleri sunmaktadır. Türkiye'deki büyükşehir belediyelerinin çoğu yaşlılar için huzurevi inşa etmişlerdir.

Örneğin, İstanbul, Ankara, Antalya, Kocaeli, Kayseri, İzmir, Erzurum, Samsun ve Konya belediyelerinde huzurevi hizmeti bulunmaktadır. Bazı illerde bu hizmet bulunmamaktadır. Bu iller arasında; Diyarbakır, Adana, Mersin ve Eskişehir büyükşehir belediyeleri yer almaktadır.

Türkiye’de belediyeler, yaşlıların yaşam kalitelerini artırmak amacıyla birtakım projeler yürütmektedir. Bunlar;

- *Sosyal hayata adaptasyon projesi;* Yaşlıların sosyalleşmesini sağlamaya yönelik çalışmaları içermektedir.
- *Darülaceze dostluğu ve gönüllülüğü projesi;* Bu proje kapsamında, yaşlıların sosyal hayata uyumu aşamasında gönüllü olan herkesin yaşlılarla iletişim kurmasını amaçlamaktadır.
- *Aktif ve güvenli yaşam oluşturma projesi;* Yaşlıların yaşam alanlarında fiziki değişikliklerle hayatlarının daha güvenli hale getirilmesi amaçlanmıştır.
- *Yaşlıya evde destek projesi;* Yaşlıların bakımının kendi evinde yapılmasına destek olunması amaçlanmıştır.
- *Yaşlı danışma hattı projesi;* Yaşlıların sosyal hizmet kuruluşlarıyla ilgili bilgi danışmanlığı yapılması amaçlanmıştır.
- *Aktif yaşlılık projesi;* Bu proje ile yaşlıların spor yapması hedeflenmiştir.
- *Ergoterapi çalışmaları;* Yaşlıların ahşap boyacılığı, seramik, örgü gibi ergoterapi çalışmalarına katılımı amaçlanmıştır.
- *Manevi bakım projesi;* Yaşlıların manevi eğitiminin belirli aralıklarla yapılması amaçlanmıştır.
- *Sosyal bakım projesi;* Her bir yaşlı için ayrı bir sosyal bakım planı oluşturularak kişilerin ihtiyaçların belirlenmesi amaçlanmıştır.

5.3. Türkiye’de Belediyelerin Sağlık ve Eğitim Alanındaki Hizmetleri

Türkiye’deki belediyelerin sağlık konusundaki faaliyetleri 1950 yılından itibaren azalmış ancak Türkiye’deki belediyelerin, 1580 sayılı Belediye Kanunu ve 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun çıkarılmasıyla beraber çevre sağlığı, sağlık kurumlarının kurulması ve sosyal yardım konularında çok yönlü görevleri olmuştur.

Bu görevler belediyeden belediyeye değişiklik göstermekte, belediyelerin büyük olup olmamasına, örgüt yapısına, çalışan ve tesislerin kapasitelerine, kaynaklarına, görevlerin yapılış şekli, derecesi, etkinliği, verimliliği ve kalitesine göre değişmekte ve birçok belediye bu hizmetleri, genellikle etkin ve verimli bir biçimde sunmamaktadır.

Geray, yerel yönetimler konusunda halk/yetişkin eğitiminin ayrı bir önem taşıdığını söylemektedir. Geray, halk/yetişkin eğitimini kırsal alandan kente yeni gelenlerin kentsel mesleklere yönlendirilmeleri, eğitilmeleri, iş öğrenmeleri, kentle bütünleşmeleri ve dolayısıyla kent kültürünü benimsemeleri, kısaca şehir hayatına uyumda karşılaştıkları sorunların çözümlenebilmesine yönelik girişimler olarak ifade etmektedir (Geray, 1998).

Türkiye’deki belediyelerin eğitim alanında sağladığı hizmetleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Toplum ve emek piyasaları ile entegrasyona ilişkin eğitimler
- Sosyal bakım
- Kültürel uyum
- Yaşlı eğitimi
- Gönüllü eğitimi
- Sağlık eğitimi
- Çevre eğitimi ve sürdürülebilirlik
- Sanat ve kültür

6.Sonuç

Günümüzde kentlerini yönlendiren düşünce Batı düşüncesidir. Kentlerde ortaya çıkan sosyal sorunların sorumlusu olarak da lanse edilebilir. Sanayi devrimiyle birlikte bugünkü manada kentleşme süreci başlamıştır. Bu süreç kentlerdeki sorunlarında ana kaynağını oluşturmuştur. Günümüz dünyasında nüfusun yaklaşık %60’lık kısmı kentlerde yaşamaktadır. Bu oran kimi ülkelerde %90’un üstündedir. Bu da kentleri ayrı bir yaşam formu olarak algılayıp sorunlarına çözüm aramakla doğru orantılı bir hale getirmiştir.

Ülkemizde de 11.Dünya savaşından sonra kır kent arasındaki nüfus hareketliliği kentler aleyhine hızla gelişmiş ve kentsel nüfus artmaya başlamıştır. Hızla yeni kentsel alanlar oluşmaya başlamış ve doğal olarak da kentsel sorunlar kendisini göstermeye başlamıştır. 1980 yılına kadar hızlı bir oranda devam eden bu süreç kentlerimizde işsizlik, yoksulluk, plansız gelişim, altyapı sorunları, çevre kirlenmesi gibi birçok sorunları da beraberinde geliştirmiştir. Bu dönemdeki yerel idarelerin güçsüzlüğü ve merkezi idarenin gerekli tedbirleri zamanında alamaması neticesinde kentlerimiz ağır bir yıpranma sürecini yaşamışlardır. Özellikle üç büyük şehrimiz olan İstanbul, Ankara ve İzmir bu süreçten olumsuz etkilenmişlerdir,

1980 sonrası dönemde özellikle 1985’den sonra yerel idarelerin güçlendirilmesiyle beraber kentsel sorunlara daha etkin çözümler oluşturulmaya çalışılmıştır. Büyükşehir yönetim modeline geçilmesi, altyapı yatırımlarının artırılması kentlerimizi sorunları içinde boğulmaktan bir nebze kurtarmıştır,

1994 yılından sonra belediyecilik anlayışında “hizmet belediyeciliği” anlayışına geçilmesiyle beraber kentsel sorunlara çözümler daha etkin alınmaya başlanılmıştır. Artan ekonomik gelişmişlik neticesinde kentlerdeki sorunlara yönelik yatırımlar daha etkin uygulanmaya başlanılmıştır. Bu çalışmalar hem fiziki kentsel altyapının güçlendirilmesi hem de kentsel sosyal refahın artırılmasına yönelik olmuştur.

Hızlı bir şekilde kentsel altyapılar tamamlanmaya çalışılmış kentsel yaşam standardının yükseltilmesi içinde çalışmalar hız kazanmıştır. Metro çalışmaları, ulaşım altyapısının düzeltilmesi, çevre ve atık tesislerinin oluşturulması, hava kirliliğinin

azaltılmasına yönelik doğal gaz kullanımının yaygınlaştırılması için altyapının yapılması bu çalışmalara örnek verilebilir

Ayrıca kentsel alanlarda sosyal refahında artırılması için çeşitli politikalar takip edilmiştir. Yoksulluğu azaltmak için sosyal yardımların artırılması, dezavantajlı gruplara yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmet politikalarının oluşturulması bu çalışmalara örnek verilebilir.

Aslında ideal kent ve refah kenti oluşturmak için, Kanun, adalet, yaşanılabilir alan, ekolojik uyum, bilgi, merhamet, kent estetiği ve uyumun oluşturulduğu ilkelerin kentte hayat bulması lazımdır. Böylece kent ve insan uyumu gerçekleşir. Bunun içinde sosyal refahı sağlayıcı politikaları uygulamak şu adımları atmak kaçınılmaz olmaktadır.

- Kentleri yeniden imar ederken, kentte yaşayanların sosyal ahlakını geliştirecek tedbirlerle birlik inşa etmek gereklidir.
- Kenti bir sosyal laboratuvar, olarak bir araya toplamak için eğitimin yaygınlaştırılması ve kent halkının bilinçlendirmeye yönelik politikaların uygulanması zorunludur. Böylece kent-insan ilişkisi daha uyumlu hale gelecek ve sosyal diyalog daha da gelişecektir
- Çevre bilincindeki kararlılık içinde kent insanını çevre konusunda eğitmekte diğer bir görev olmalıdır. Bu eğitim kentsel sosyal refahın ve kentsel yaşam kalitesinin artırılması için önemlidir.
- İmajlar, hatıralar; Toplumun değerleri ve imajı kentlere yansıtılmalıdır. Bunu yapabilmek için milli bir mimarlık akımı oluşturulmalıdır.
- Yerel yönetimler, mahalle bilincini canlandıracak tedbirler almalıdır. Şehirde ya da beldede yapacağı imar planlarını toplumun değerlerini göz önünde bulundurarak yapmalıdır. Yerel yönetimler buna ek olarak kentte yapılan sosyal ve kültürel faaliyetleri gecekondulara mahallelerine kadar yaymalıdır. Böylelikle orada yaşayan insanların kentle daha hızlı uyumu sağlanmış olacaktır.
- Toplumsal problemlerin çözümünde Merkezi İdare, Yerel Yönetimler ve dernekler, vakıflar, özel sektör gibi sivil aktörler arasında işbirliği sağlanmalıdır.
- Toplumda aile bağlarını güçlendirici önlemler alınmalıdır. Kent yerleşim alanları tartışılırken kentlerin sahip olduğu kültür ve sanat değerleri ile bağı mutlaka kurulmalıdır.

Sonuç olarak, Türkiye'de yeterli mali güce sahip olan belediyelerin mahalli düzeydeki sosyal politikaları başarılı bir şekilde yerine getirebilecekleri söylenebilir. Türkiye'de kentsel hizmetlerin sağlanmasının yanı sıra sosyal politikalardan sorumlu bir belediyecilik anlayışının yaygınlık kazanmaya başladığı da anlaşılmaktadır. Diğer bir sonuç ise hem hükümetler ve hem de halk tarafından mahalli düzeydeki hizmetlerin

sağlanmasında merkezi yönetimlere göre yerel yönetimlerin daha etkin olduğu savının daha geniş kabul görmesidir. Son olarak, kentlerde sosyal refahı sağlayabilmek için, sosyal sorunları çok iyi tespit edip çözümcü mantıkla sosyal politikalar oluşturarak uygulamaya koymakta fayda vardır.

KAYNAKÇA

ADNKS, (2021). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi İstatistikleri*, Türkiye İstatistik Kurumu.

AKTEPE, Ç. (2020). *Avrupa Birliği ve Türkiye’de Sosyal Belediyecilik*. Yüksek Lisans Tezi. Ufuk Üniversitesi.

ALPER, Y. (2016a). *Sosyal Güvenlik-Ders Notları*, Bursa: Uludağ Üniversitesi.

BARANSEL A. (1979). *Çağdaş Yönetim Düşüncesinin Evrimi*, 1. Cilt, İstanbul.

BARO T. (1993). *İstanbul’un Seçimi*; Birikim 56.

BEKİ, A. (2016), *Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulamaları*, AUZEF Ders Notları, İstanbul,

https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/20_21_Guz/turkiyede_sosyal_hizmet_uygulamaları/1/index.html#konu-1

BOZKURT Ö., ERGÜN T. (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, Ankara, TODAİE.

DPT (1983). *Milli Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, V. Beş Yıllık Kalkınma Planı Hazırlık Çalışması, DPT yay., Ankara.

Erkan H. (2000). *Ekonomi Politikasının Temelleri*, İlkem Ofset, İzmir, 4.Baskı.

ELVEREN, A. Y.(2008), “Social Security reform in Turkey; A Critical Perspective”, *Review of Radical Political economics*, spring,2008.vol 40, no 2, pp.212-232

ES, M., ATEŞ, H. (2004), *Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, İstanbul.

GERAY, C. (1998). *Yerel Yönetimler ve Çevre*, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi.

HAMLİN, A (2008), “The Idea of Welfare and the Welfare State”, *Public Finance and Management, The University of Manchester See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/239531781>*, pp.108-140

İŞBİR E.G. (1986). *Şehirleşme ve Meseleleri*, Ankara: Ocak Yayınları.

KARTAL, G. Kemal (1978), *Kentleşme ve İnsan*, TODAİE Yayını No: 175, Ankara.

KELEŞ R. (1993), *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara.

KELEŞ R. (1983), *100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

KOÇAK, O., E.Kavi, M.Es (2017),” Bilgi Toplumu Perspektifinde Refah Devleti: Finlandiya Modeli”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi* YIL: 8, SAYI: 13, NİSAN-EYLÜL 2017, Yalova Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü yayını, Yalova.

KORAY, M. (2005). *Sosyal Politika*, Ankara: İmge Kitabevi, 2. Baskı.

SALLAN G, S. (2004). *Yoğunlaşan Sosyal Sorunlar ve Küreselleşme*, Küreselleşmenin İnsani Yüzü, (der. V. Bozkurt), İstanbul: Alfa Yayınları.

MAHBUB UDDİN AHMED, A.I., (2004), “Weber’s Perspective on the City and Culture, Contemporary Urbanization and Bangladesh”, *Bangladesh e-Journal of Sociology*, vol.1, no. 1, January 2004, pp.1-13, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.578.6999&rep=rep1&type=pdf>, Erişim tarihi: 05.05.2021.

MAUNIER, R (1910), “The Definition of the City”, *American journal of sociology*, Vol. 15, No. 4 (Jan., 1910), pp. 536-548.

NDREUL, A.(2016), “The Definition and Importance of Local Governance”, *Social and Natural Sciences Journal*, Volüme 10, issue 1, pp.5-8.

ÖZDEMİR, S, (2007), *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*, Ticaret Odası Yayınları, Genişletilmiş İkinci Baskı, 2007-57, İstanbul.

SEZAL İ. (1992). *Kentleşme*, Ağaç Yayınları, Alternatif Üniversite Serisi, İstanbul.

ŞENKAL, A, SARIİPEK, D.B, (2007), “Avrupa Birliği’nin Karşılaştırmalı Refah Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (14) 2007 / 2, ss. 146-175.

WARREN R. (1992). *Building Urban Governance: An Agenda for the 1990s*; *Journal of Urban Affairs* 14-314.